

УДК 563.12:551.763(477.61)

ФОРАМІНІФЕРИ З ВЕРХНЬОКАМПАНСЬКИХ ВІДКЛАДІВ ПІВНІЧНОЇ ОКРАЇНИ ДОНБАСУ (С. ЗБІРНЕ)

Олена Веклич

*Інститут геологічних наук НАН України,
вул. О. Гончара, 55-б, 01054, Київ, Україна*

Наведено аналіз систематичного складу форамініфер із відслонення с. Збірне північної окраїни Донбасу. Визначено характерний комплекс форамініфер, який відповідає зоні **Brotzenella monterelensis**. Датовано пізньокампанський вік мергельних порід.

Ключові слова: форамініфери, верхній кампан, північна окраїна Донбасу.

Відклади верхнього кампану на території Північного Донбасу мають значне поширення, вони представлені карбонатними породами: мергельями – крейдоподібними, кременистими та піскуватими, крейдою, вапнистими глауконітовими пісковиками, детритусовими вапняками. Потужність їх – 175–320 м. У породах верхньокампанських відкладів, багатих на викопні рештки органічного походження, досить добре збереглися амоніти, белемніти, форамініфери, іноцерами, голки морських їжаків. У межах північних окраїн Донбасу верхньокампанські форамініфери трапляються в великій кількості, причому найбільше їх у карбонатних породах [1, 10].

У Північному Донбасі відклади верхньої крейди детально й успішно вивчало багато науковців. Сучасний етап дослідження почався з післявоєнних років ХХ ст. і триває досі. Над проблемами стратиграфії та палеонтології, вирішенням меж ярусів, мікропалеонтологічних досліджень, побудовою палеорекострукцій, вивченням форамініфер останнім часом працювали О. Савчинська [9], О. Конопліна [6], М. Бланк [2, 3, 5], В. Горбенко [2, 4], О. Липник [3, 5, 11, 12], О. Іванников [5], Л. Плотнікова [5, 7, 11-13], Л. Якушин [13] та ін.

Відклади кампанського ярусу поділяють на нижній та верхній під'яруси. Ми посилаємось на стратиграфічну схему фанерозою України, розроблену 1993 р. [11]. Зокрема, за стратиграфічною схемою, на північних окраїнах Донбасу (у північній зоні мілкої складчатості) верхньокампанські відклади представлені сидорівською світою. В ній виділено сім підсвіт (знизу вверх): сентянівська, тарасівська, розалінівська, машинська, точильненська, георгіївська та менчикурівська [10, 11].

Асоціація верхньокампанських форамініфер Північного Донбасу має багато подібних рис з аналогічними комплексами Східноєвропейської платформи, Поволжя, п-ова Мангишлак, Західної Європи [1]. За форамініферами верхній кампан європейської частини Східноєвропейської платформи поділяють на дві зони (знизу вверх): **Brotzenella monterelensis** та **Globorotalites emdyensis** [8].

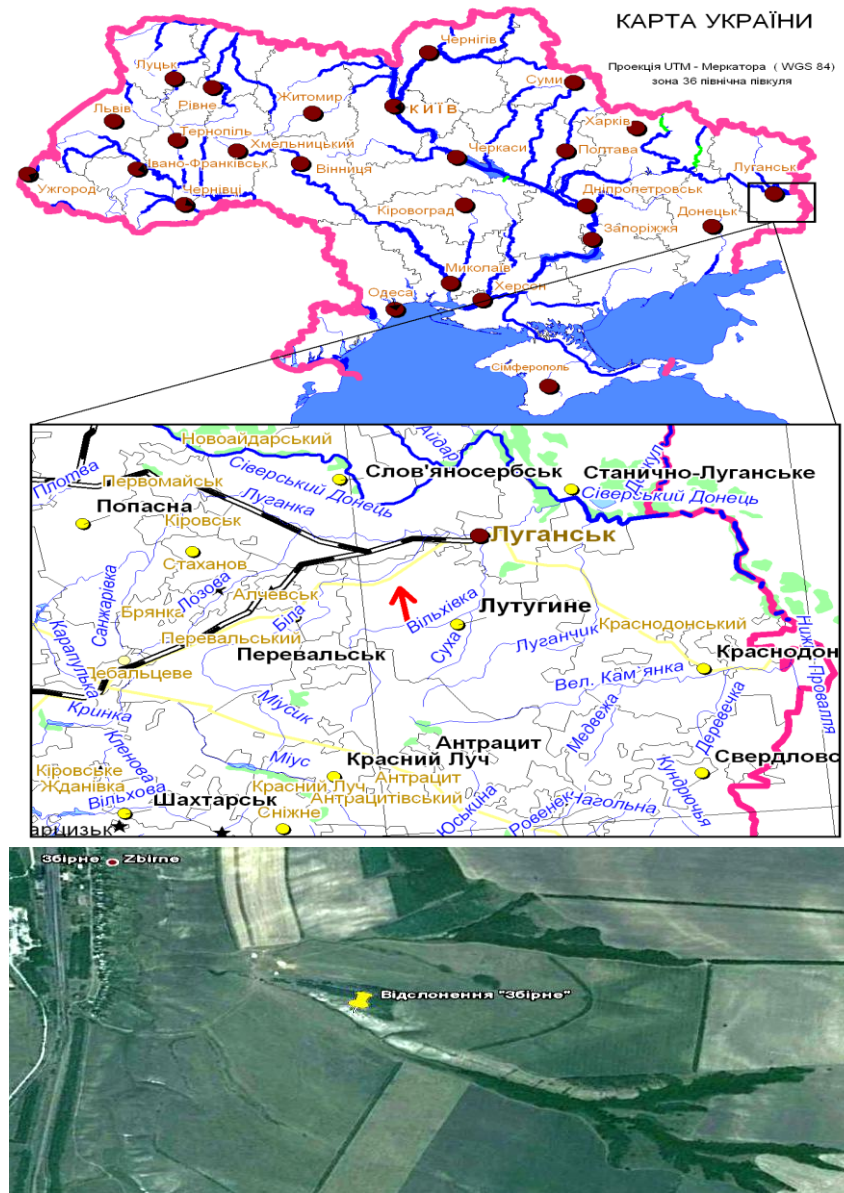

Схема розташування природного відслонення с. Збірне, з місцем відбору мікрофауни.

Наша мета – детальне вивчення складу форамініфер у природному відслоненні с. Збірне північної окраїни Донбасу, визначення характерних видів з комплексу форамініфер, з'ясування просторово-часових змін форамініферового комплексу та віку вмінних порід.

Матеріалом для написання статті слугували результати мікропалеонтологічних досліджень кам'яного матеріалу, що був відібраний під час екскурсії на XXIX сесії Українського палеонтологічного товариства в м. Луганськ 2006 р.

Зразки відбирали пошарово з нижньої та середньої частин природного відслонення, яке розташоване за 1 км на південний схід від залізниці біля с. Збірне (Лутугинський р-н, Луганська обл.) – правий схил балки Крутенької (див. рисунок). Досліджений нами розріз верхньокрейдових відкладів складений карбонатними породами, літологічно представлений світло-сірими, піщанистими, дрібно- та середньозернистими мергелями. Балка задернована, однак місцями трапляються виходи порід на денну поверхню, по її тальвегу протікає струмок. Перекрите відслонення сучасними утвореннями. Видима потужність відкладів – близько 15 м.

Після обробки зразків та відбору мікрофауни виявилась досить добра збереженість та значна численність черепашок форамініфер (дуже дрібних і великого розміру), їхній різноманітний видовий склад. У розрізі біля с. Збірне визначені: *Neoflabellina rugosa* (Orb.), *Orbignyia variabilis* (Orb.), *O. inflata* (Reuss.), *O. ovata* Hag., *Gavelinella dainae* (Mjatl.), *G. clementiana pseudoexcolata* (Kal.), *G. clementiana clementiana* (Orb.), *G. clementiana usakensis* (Vass.), *Bolivina kalinini* Vass., *Stensioina pommerana* Brotz., *Eponides moskvini* (Kell.), *Verneuilina munsteri* Reuss., *Bolivinoidea decoratus decoratus* (Jon.), *Valvulineria praebiconvexa* Lipn., *Heterostomella praefoveolata* Mjatl., *H. foveolata* (Marss.), *Globorotalites cf. emdyensis* Vass., *G. planoconvexus* Plotn., *G. michelinianus* (Orb.), *Pyramidina triangularis* (Cush. et Park.), *Cibicoides aktulagayensis* (Vass.), *C. eriksdalensis* (Brotz.), *C. temirensis* (Vass.), *C. voltzianus* (Orb.), *C. (C.) spiro-punctatus* Gall. et Morr., *Spiroplectammina lingua* Akim., *Bolivinitella galeata* Vass., *Arenobulimina vialovi* Wolosch., *Vialovella oblonga* (Reuss.), *Globotruncana arca* (Cushm.), *G. rugosa* (Marie), *G. fornicata* Plumm., *Cibicides beaumontianus* (Orb.), *Buliminella laevis* (Beissel.), *Gyroidinoides obliquaseptatus* (Mjatl.), *G. turgidus* (Hag.), *Osangularia cordiariana* (Orb.), *O. parva* (Plotn.), *Brotzenella monterelensis* (Marie), *B. menneri* (Kell.), *B. taylorensis* (Cars.), *Dentalina soluta* Reuss., *Pseudouvirgerina cretacea* Cushm., *Volschinovella tertia* Wolosch., *V. laffitei* (Marie) та ін.

Провідну роль відіграють бентосні форамініфери, представлені як секретійними (родина Anomalinidae, Discorbidae, Buliminidae, Uvirgerinidae, Bolivinitidae, Alabaminidae), так і аглютинованими (родина Aтахophragmiidae, Verneulinidae, Textulariidae) черепашками. Спостерігають збільшення аглютинованих форм. Планктонних форамініфер мало (родина Globotruncanidae). У комплексі знайдені озалізнені та фосфоритизовані форамініфери.

Серед форамініфер визначені такі види широкого вікового діапазону: *Gavelinella dainae* (Mjatl.), *Verneuilina munsteri* Reuss., *Gyroidinoides obliquaseptatus* (Mjatl.), *G. turgidus* (Hag.), *Valvulineria praebiconvexa* Lipn., *Dentalina soluta* Reuss., *Globotruncana arca* (Cushm.), *G. fornicata* Plumm. та ін. Крім них, є форамініфери, що почали існувати у кампані, – *Globorotalites cf. emdyensis* Vass., *Cibicoides aktulagayensis* (Vass.), *C. voltzianus* (Orb.), *Stensioeina pommerana* Brotz., *Brotzenella monterelensis* (Marie), *B. taylorensis* (Cars.), *Bolivina kalinini* Vass., *Spiroplectammina lingua*

Akim., та ін. Визначені також форамініфери, характерні тільки для верхнього кампану: *Cibicidoides veltzianus* (Orb.), *Osangularia parva* (Plotn.) та ін. [1, 7, 12]. Крім форамініфер, фауна представлена бівальвіями, брахіоподами, уламками белемнітів та відбитками амонітів, а також остракодами.

Отже, найбільш характерними видами форамініфер відслонення є *Cibicidoides akulagayensis* (Vass.), *C. veltzianus* (Orb.), *Heterostomella foveolata* (Marss.), *H. praefoveolata* Mjatl., *Voloshinovella laffitei* (Marie), *Brotzenella monterelensis* (Marie), *B. menneri* (Kell.), *Pseudovigerina cretacea* Cushman. Форамініфери виду *Globorotalites cf. emdyensis* Vass. тільки починали розвиток. Визначені нами керівні види форамініфер, серед яких вирізняє зональний вид – *Brotzenella monterelensis* (Marie), свідчать про верхньокампанську зону ***Brotzenella monterelensis*** [8].

Отже, детальне пошарове вивчення форамініфер у природному відслоненні с. Збірне (балка Крутенька) північної окраїни Донбасу дало змогу визначити зону ***Brotzenella monterelensis***, що підтверджує пізньокампанський вік порід нижньої частини сидорівської світи.

Визначений комплекс форамініфер зі світло-сірих, піщанистих дрібно- та середньозернистих мергелів є ознакою глибоководних умов формування відкладів.

-
1. Атлас верхнемеловой фауны Донбасса / Под ред. Г. Я. Крымгольца. М.: Недра, 1974. 640 с.
 2. Бланк М.Я., Горбенко В.Ф. О стратиграфии верхнемеловых отложений Северного Донбасса // Докл. АН СССР. 1965. Т. 162. № 2. С. 397–400.
 3. Бланк М.Я., Липник О.С. До питання про граничні верстви між кампанським та маастрихтським ярусами на північній окраїні Донбасу // Геол. журн. 1962. Т. 22. Вип. 4. С. 44–52.
 4. Горбенко В.Ф. Детальное стратиграфическое расчленение верхнемеловых отложений северо-западной окраины Донбасса и увязка микрофаунистических комплексов с диаграммами стандартного электрокаротажа // Докл. АН СССР. 1959. Т. 128. № 3. С. 548–581.
 5. Иванников А.В., Липник Е.С., Плотникова Л.Ф. и др. Региональная стратиграфическая схема верхнемеловых отложений платформенной Украины. Киев, 1991. 31 с. Препринт / АН УССР, Ин-т геол. наук; 91-1.
 6. Конопліна О.Р. Стратиграфія верхньокрейдових відкладів північно-західної окраїни Донецького басейну по форамініферах // Геол. журн. 1952. Т. 12. Вип. 1, 29. С. 29–41.
 7. Плотникова Л.Ф. Мілководні верхньокрейдіві форамініфери платформеної частини УРСР. К.: Наук. думка, 1967. 108 с.
 8. Практическое руководство по микрофауне СССР. Т. 5: Фораминиферы мезозоя. Л.: Недра, 1991. 375 с.
 9. Савчинская О.В. Условия существования поздне меловой фауны Донецкого бассейна. М.: Наука, 1982. 132 с.
 10. Стратиграфія УРСР. Т. 8. Крейда. К.: Наук. думка, 1971. 320 с.
 11. Стратиграфические схемы фанерозойских образований Украины для геологических карт нового поколения: Графические приложения. Киев, 1993. (Стратиграфическая схема верхнего отдела меловой системы. – Л. 1, 4).
 12. Фораминиферы мела Украины: Палеонтол. справочник / Каптаренко-Черноусова О.К., Плотникова Л.Ф., Липник Е.С. Киев: Наук. думка. 1979. 260 с.
 13. Якушин Л.Н., Плотникова Л.Ф., Шумник А.В. О стратиграфии маастрихтских отложений Северного Донбасса // Теоретичні та прикладні аспекти сучасної біостратиграфії фанерозою України. К., 2003. С. 222–224.

**FORAMINIFERS FROM THE LATE CAMPANIAN DEPOSITS OF THE
NORTHERN OUTSKIRTS OF THE DONBAS (VILLAGE ZBIRNE)**

Olena Veklych

*Geological Science Institute of NASU,
O. Gonchar str. 55 b, UA – 01054, Kyiv, Ukraine*

The systematic composition of foraminifers from the Zbirne section of the northern outskirts of the Donbas was analyzed. The typical foraminifer complex can be correlated to the **Brotzenella monterelensis** zone. The marls were aged as the Late Campanian.

Key words: foraminifers, Late Campanian, northern outskirts of the Donbas.

**ФОРАМИНИФЕРЫ С ВЕРХНЕКАМПАНСЬКИХ ОТЛОЖЕНИЙ СЕВЕРНОГО
ОКРИИНЫ ДОНБАССА (С. ЗБИРНЕ)**

Елена Веклич

*Институт геологических наук НАН Украины,
ул. О. Гончара, 55-б, 01054, Киев, Украина*

Приведен анализ систематического состава фораминифер из обнажения с. Збирне северной окраины Донбасса. Определен характерный комплекс фораминифер, который соответствует зоне **Brotzenella monterelensis**. Датировано познекампанский возраст мергельных пород.

Ключевые слова: фораминиферы, верхний кампан, северная окраина Донбасса.

Стаття надійшла до редколегії 10.07.2010
Прийнята до друку 20.10.2010